

подружніх стосунків, соціальної активності та інших сферах – може заважати розвитку основного завдання цього періоду – самоактуалізації.

Висновки. За результатами теоретичного аналізу встановлено, що у молоді з порушеннями функцій опорно-рухового апарату наявні проблеми з формуванням основних компонентів Я-концепції особистості характерних для молодого віку (Я-професійне, Я-сімейне, Я-особистісне). Причинами зазначених особливостей можуть бути проблеми особистісного розвитку ускладненого порушеннями функцій опорно-рухового апарату.

Перспективи подальших досліджень. В подальшому науковому дослідженні планується емпіричне дослідження зазначених особливостей та розробка психокорекційної програми, спрямованої на подолання несприятливих чинників формування Я-концепції особистості.

Список використаної літератури.

1. Савчин, М.В., Василенко, Л.П., (2011), Вікова психологія: Навчальний посібник, Академвидав, Київ, 368 с.
2. Томчук, М.І., Чухрій, І.В., (2015), Психологія матерів, які виховують дитину з інвалідністю, Монографія, ВОІПОПП, Вінниця, 276 с.
3. Хьелл, Л., Зиглер, Д., (2008), Теорії личности, Питер, СПб, 607 с.
4. Чухрій, І.В., (2016), Особливості формування образу фізичного «Я» молодих людей з порушенням функцій опорно-рухового апарату, Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Додаток 1 до Вип.37, Том IV (72): Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Гнозис, Київ, С. 280-291.
5. Шевцов, А.Г., (2009), Освітні основи реабілітології, [Монографія], «МП Леся», Київ, 484 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

УДК 159:942

*Шайлан О. А.,
студентка спеціальності 053 «Психологія»,
освітнього рівня «Магістр»,
КВНЗ «Вінницька академія неперервної освіти»*

Актуальність дослідження. Проблема розвитку пізнавальної сфери дошкільників посідає одне з центральних місць у сучасних дослідженнях дитячої психології. Особлива і пильна увага приділяється психологами у галузі навчання та виховання дітей дошкільного віку, перш за все тому, що в період дошкільного дитинства закладаються основи майбутньої особистості та всіх її сфер (емоційної, інтелектуальної та поведінкової).

Тому важливо створювати такі умови, які сприяли б розкриттю потенційних можливостей дитини, забезпечували успішність її розвитку і сприяли становленню важливих якостей особистості, необхідних для вирішення проблем в різних життєвих ситуаціях. В даний час система навчання характеризується переходом до парадигми «розвивальної освіти», одним із завдань якої є розробка ефективних корекційно-розвиткових засобів психологічного супроводу становлення пізнавальної сфери дітей. Актуальною є проблема розвитку розумової діяльності, мислення дитини.

Короткий аналіз останніх досліджень та публікацій з проблеми. В даний час накопичений і узагальнений багатий матеріал з розвитку мислення дітей дошкільного віку (Л.О. Венгер, Л.С. Виготський, П.Я. Гальперін, О.В. Запорожець, Т.М. Землянхуна, С.А. Ладивір, С.Л. Новоселова, Ж. Піаже, Е.В. Проскура та ін.); з розвитку гнучкості мислення (О.М. Дьяченко, Е.С. Ермакова, А.З. Зак, О.П. Іванченко, І.Я. Каплунович, Т.Н. Овчиннікова, А.Н. Поддьяков та ін.).

Мета наукової публікації - теоретичний аналіз психологічних особливостей мислення дитини у дошкільному віці.

Виклад основного матеріалу дослідження. На кожному віковому етапі формуються психічні функції, важливі для переходу до наступного вікового періоду. Навички та вміння, набуті в дошкільний період, служать фундаментом для отримання знань і розвитку здібностей у шкільному віці і найважливішими серед навичок є розумові. Дитині, що не оволоділа прийомами мислення, важче буде вчитися в школі. Це відбувається внаслідок того, що підвищується складність вирішення завдань, діти починають потребувати багато більших затрат часу і сил. В результаті, це може призвести до зниження або зникнення інтересу до навчання. Відповідно до цього пріоритетним напрямком досліджень сучасної освіти є вивчення розумового розвитку дитини, оскільки саме воно є активною формою творчого відображення і перетворення дійсності, забезпечує отримання нових знань та умінь, розкриває сутність речей та явищ.

Пізнавальна сфера дитини охоплює психологічні процеси (відчуття, сприймання, пам'ять, увага, уява, мислення), які забезпечують їй актуальний розвиток та опанування навколишньою дійсністю.

Мислення - пізнавальний психічний процес узагальненого і опосередкованого віддзеркалення зв'язків і стосунків між предметами об'єктивної дійсності (Парамонова, Л.А., 2002). Основи мислення формуються в ранньому дитинстві. З часом на основі наочно-дійового мислення розвивається наочно-образне, формуються перші узагальнення, що засновані на досвіді практичної предметної діяльності і закріплені у слові. Якість засвоєння інформації про навколишній світ перш за все забезпечується діяльністю когнітивної сфери. Основна лінія розвитку мислення дітей середнього дошкільного віку (4-5 років) - це перехід від наочно-дієвого до наочно-образного мислення, яке дозволяє їй думати про

предмети, порівнювати їх в думці навіть тоді, коли вона їх не бачить. І.Я. Каплунович розглядає образне мислення, як три розумові процеси: створення образу, оперування ним і орієнтацію в просторі (як видимому, так і уявному).

Когнітивний розвиток – це покращення усіх видів розумових процесів, таких як сприйняття, пам'ять, формування понять, рішення задач, уява й логіка. Теорія когнітивного розвитку була розроблена швейцарським філософом і психологом Жаном Піаже. У відповідності з теорією інтелекту Жана Піаже інтелект людини проходить у своєму розвитку кілька послідовних основних стадій. Вікові рамки появи тієї чи іншої стадії інтелектуального розвитку залежать від активності самої дитини, багатства чи бідності її спонтанного досвіду, від культурного середовища. До біологічних факторів на певному рівні розвитку приєднуються соціальні, завдяки яким у дитини виробляються норми мислення і поведінки. Сильні образні задатки, при недостатньому розвитку словесного мислення, призводять до формування своєрідної логіки. На етапі доопераційних (2-7 років) уявлень дитина не здатна до доказу розумом.

Основними напрямками розвитку мислення дошкільника є вдосконалення наочно-дійового мислення, інтенсивний розвиток наочно-образного і початок активного формування словесно-логічного мислення шляхом використання мови як засобу постановки і розв'язання інтелектуальних завдань, засвоєння наукових понять.

Найсуттєвішою особливістю мислення дитини дошкільного віку є пов'язаність з дією перших узагальнень (дитина мислить діючи). Наприклад, коли 2-5 річній дитині пропонують визначити спільне і відмінне між м'ячиком і кубиком, їй швидше це зробити, тримаючи їх у руках, і дуже важко – подумки (Кудрявцев, В. Т., 2006).

Доросла людина може з'ясувати, яка картинка зображена на кубиках, не складаючи їх, а проаналізувавши фрагменти, що зображені на кожному з них. Дитині зрозуміти це не під силу, їй необхідно скласти кубики.

Не менш характерною особливістю дитячого мислення є його наочність. Дитина мислить, спираючись на доступні факти з досвіду або спостережень. Наприклад, на питання: «Чому не можна гратися на дорозі?» відповідає, наводячи конкретний факт: «Один хлопчик грався, і його переїхав автомобіль».

Діти середнього дошкільного віку осмислюють задачу та способи її розв'язання в самому процесі дії. Мова 5-6-річних дітей зазвичай є опорою цієї дії. Значення мовлення в розумовому процесі дитини та його вдосконаленні наполегливо підкреслюється в працях Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, О.М. Леонтьєва, Г.О. Люблінської, Г.С. Костюка, Н.О. Менчинської та багатьох інших вчених.

Аналіз експериментальних досліджень (А.М. Богуш, Л.І. Божович, Л.С. Виготський, С.Л. Рубінштейн та ін.) показує, що розвиток

співвідношення мови і мислення йде у напрямку вербалізації інтелекту та інтелектуалізації мови. Л.С. Виготський зазначав, що мова входить необхідним складовим моментом у розумову діяльність дитини, сама інтелектуалізується й починає служити засобом утворення наміру і плану у більш складній діяльності дитини (Виготський, Л.С., 1982). Так, мова включившись в інтелектуальну дію, починає виконувати плануючу функцію, надавати скерованості і спрямованості процесам мислення.

Висновки. Загалом увага та стимулювання практичної діяльності дошкільників є основою засвоєння ними досвіду і важливою умовою розвитку їх когнітивної сфери, складних форм мислення, інтелектуальної діяльності, необхідних для творчої активності.

Саме тому **перспективою нашого дослідження** є створення методики розумового розвитку дошкільників, що враховувала б усі закономірності їх мисленнєвої діяльності.

Список використаної літератури.

1. Парамонова, Л.А., (2002), Теория и методика творческого конструирования в детском саду: Учеб. пособие, Академия, Москва, 192 с.
2. Кудрявцев, В.Т. (2006), Феномен детской креативности, Дошкольное воспитание № 4, С. 71-78.
3. Выготский, Л. С., (1982), Детская психология. Собрание сочинений: В 6-ти т. Т.4., Педагогика, Москва, 432 с.

ЗАХИСНІ МЕХАНІЗМИ ПСИХІКИ ТА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК З АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКОЮ

УДК 616.89-008.444.9

*Шевченко В. В.,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології,
Миколаївського національного університету імені
В.О. Сухомлинського*

Актуальність дослідження. Проблема захисних механізмів та психологічних захистів особистості у складних життєвих ситуаціях в психології на сьогодні є однією з найбільш обговорюваних і найменш вивчених.

Поняття «психологічного захисту» вийшло з психоаналізу і до сьогоднішнього дня переважно розглядається в рамках багатьох психологічних дисциплін. До теперішнього часу в науковій літературі відсутнє конкретне джерело, що містить повні систематизовані відомості з проблеми психологічного захисту. Захисні механізми пов'язують із певними проявами поведінкових реакцій, серед яких має місце і агресія.